

menta en el S. XIII, i que fou manllevat algun cop en cast. ant. (Herzog, *l. c.*, d'on l'ús en la *GrConq. Ultr.* del S. XIII cast., ed. Rivad., 574).

DERIV.: *Barboteig*. En el sentit de 'brollar de terra a l'aigua' (en què el mot resulta de la suma amb el grup de *borbollar*) deriven d'ací diversos NLL, com *Les Barbototes* i *Els Barbot*, noms de deus famoses en l'Alt Vallès).

Berbotina, «fango aguanoso que se formó en las vasijas donde los obreros ceramistas lavan las manos» (Voc. *Cerám. Manises*, p. 376). Del sentit de 'brollar impetuosament' (cast. *borbotar*, *borboritar*, etc.) sembla que ve el mossàrab *burbiṭl* que RMartí tradueix per «turbo», el qual interpreto com a 'terbolí, romboll' (i no pas com a 'baldufa' contra el que voldria Simonet, com indiquen les formes romàniques conegudes, car no cal pensar en l'ètimon ORBICULUS que obsessiona aquest).

Hi ha també suma amb el grup de *borbollar* (semàntica de l'un junt amb forma més semblant a la de l'altre) en el mall. *embarbollar* 'expressar confusament, balbucejar' (parlant, entre altres, de les criatures, BDLC IX, 97; o de la manera que tingué cada un dels pobles romanitzats «d' ~ y de pronunciar la llengua llatina», ib. I, 237), ib. VIII, 33; XIII, 41.

¹ «La madre, que se había sentado detrás de su esposito, y que *barbotaba* rezo tras rezo...», Alberto Córdoba, en «La Prensa» de B. A., 28-IV-40.

BARCA, del ll. tardà BARCA id., potser d'origen hispànic. □ 1.ª doc.: S. XIII (1271, *Tarifa de Barcelona*; ¹ sovint en la *Cròn.* de Jaume I, *DBal.*, doc. de 1274, *AlcM*, etc.).

El mot llatí apareix per primera vegada en una inscripció llatina de l'Algarve, de l'a. 200 d. C. aproximadament, tot seguit en algunes altres inscripcions llatines d'Espanya,² després en autors també hispànics (dos cops en versos de St. Paulí de Nola, que vivia a Barcelona c. 390 d. C.) i St. Isidor de Sevilla.³ Per això Kluge, *ARom.* VI, 1922, 231-232, suposa que sigui d'origen mediterrani, potser hispànic,⁴ i més aviat rebutja l'opinió comuna que parteix d'un *BARICA derivat del gr. d'Egipte βάρικ id.; més problemàtic i àdhuc improbable és encara que sigui un mot d'origen aquitànic (almenys quant a la connexió amb una obscura glossa celtoide).⁵

De tota manera aviat es va estendre per tota la zona mediterrània de l'Imperi d'Occident, d'on l'italià, occità, català, castellà i portuguès *barca*,⁶ que també passà al mossàrab arabitzat *labárka* (*RMa.*) i es propagà llavors al llarg de la costa africana (on ja figura en algun historiador medieval) fins a Orient (Simonet, s. v. *lab-*); el fr. ant. *barge* sembla ser forma importada en data més recent i presenta una diferència en el consonantisme (cf. FEW I, 252a n. 5; Sainéan, *Sources Indig.* II, 157n.), mentre que el fr. mod. *barque* es prengué de la llengua d'oc en el S. XIII. Des del romànic, ultra a l'àrab, irradià aviat cap al germànic [en alemany només des de 1130], el cèltic i el ncogrec (on ja és de data antiga, Psichari, *KJRPb.* 60

II, 263).

Les acepcions translàtiques són nombroses: tot i llur importància no escau ací d'enumerar-les. En el *TbPu.* d'OPou (1575) trobem p. ex., *la barca dels ocells* 'llur pit' ('thorax', p. 47a); i algunes que provenen de la comuna noció de 'recipient' (inspirada sobretot en el fet que una barca foradada i encallada a la platja, amb aigua a dins, s'usa com a dipòsit de peix viu, així Pou, p. 69), com la *barca de tenir l'encens* («b. de t. los encens: acerta», p. 168), ja documentada el 1450 (*AlcM* II, 1).

DERIV.: D'aquesta acc. prové el derivat *barcal*, que degué existir amb el mateix sentit en cat., almenys el diminutiu *barcalet* (*b. d'aram.*, doc. S. XIV o XV, en *DAG.*), com en els parlars castellans.⁷ *Barcada* [S. XIV, Muntaner, etc.]. *Barcaire*. *Barcar* v. tr. (*DAG.*). *Barcarès* que més que els sentits que li suposa *AlcM* ha designat una platja on atraquen habitualment gran nombre de barques, com en el poble *El Barcarès* al peu de St. Llorenç de la Salanca; la formació en tot cas és adjectival amb el sufix compost i unitari -ARICIUS (= it. *-ereccio*, oc. *-aretz*, *-aritz*, fr. ant. *-erez*, *-eret*,⁸ cat. *-aris*, sovint alterat per dissimilació en *-adís*, com en *ombradís*, *Pont Cabradís*, etc.) i no pas -ARIUS + -ENSIS, com diu *AlcM* (cf. eiviss. *barcaesc*, *DAG.*, que potser és alteració d'això mateix). *Barcarola*, de l'it. *barcarola*.

Barcassa. *Barcatge*. *Barco*, creació portuguesa i castellana per derivació, que a Galícia ja es documenta en els Ss. XIII-XIV,⁹ i que potser aviat passà al català (no goso descartar del tot la possibilitat que ací sigui de procedència mossàrab, si bé no és probable); en tot cas avui està arrelat a tot el territori lingüístic (per bé que encara el rebutgi la llengua literària), i ja es troba en velles cançons populars;¹⁰ d'ací el diminutiu *barquet*, encara més general.¹¹ *Barquejar* [Ss. XIII-XIV, *AlcM*, *DAG.*, *DBal.*, *Consolat*]. *Barquer* [1341, *AlcM*, *DAG.*, *DBal.*]; *barquerol* [1457, 1491, *AlcM*, *DAG.*], mena de 'barca de pescar' men. (gravat en Arx. Salv., *Die Bal.* II, 333). *Barquereig*. *Barqueta* [fi S. XIII, Desclot]. *Barquilla* [1626, que és més que dubtós que sigui cast., com admet *AlcM*].

Embarcar [fi S. XIV, JMarc, Aversó; c. 1460, Jo. Martorell, § 72; també en cast. i port. des de les mateixes dates],¹² *embarc*, *embarcada* [1551], *embarcador* [S. XVI, eiv., *AlcM*], *embarcament*; *desembarcar* [princ. S. XIV, Muntaner, etc., *AlcM*, *DBal.*]; *desembarc* [c. 1390, Aversó, 1408.13]; *desembarcació*, *desembarcada*, *desembarcadissa*, *desembarcament*, *desembarcador* [1560, *AlcM*].¹³

¹ «Nòlit de naus o de leyns o de *barches*», § 85; § 84; J. C., *EntreDL* I, 159. — ² Cf. Hübner, *Berliner Monatsber.*, 1860, 752; Thurneysen, *Litbl.* IX, 497; M-L., *ZRPb.* VIII, 225; Carnoy, *Le Lat. d'Esp.*, 255, 259; i altres citats en Walde-H. i Ernout-M. —

³ «Barca est quae cuncta navis commercia ad litus portat» que sembla entendre's en el sentit de 'mercaderies dutes en naus' i per tant podria usar-se per fundar una derivació des de *baris* (a manera d'adjectiu neutre plural en *-icus* sincopat), però com